

РОЗДІЛ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ  
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ  
ІННОВАЦІЙНОГО ТА ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ  
ЯК ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИTHEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF PROVIDING INNOVATION  
AND HUMAN DEVELOPMENT AS BASIS FOR IMPLEMENTATION  
OF REGIONAL ECONOMIC POLICY

У статті поглиблено теоретико-практичні аспекти забезпечення інноваційного та людського розвитку як основи реалізації регіональної економічної політики. Проведено ґрунтовний аналіз здійснення інноваційної діяльності та використання людського капіталу на прикладі Харківського регіону. Для підвищення рівня економічного розвитку регіону основні зусилля органів публічної влади слід зосередити на інноваційному та людському розвитку регіону шляхом вдосконалення фінансових, нормативно-правових та освітніх механізмів його регулювання на основі проведення дієвої економічної політики. Обґрунтовано напрями реалізації такої регіональної економічної політики, яка дасть змогу підвищити рівень розвитку економіки України та рівень суспільного добробуту. При цьому використання методології управління проектами дасть змогу забезпечити інноваційний та людський розвиток регіону, а також підвищити його економічне зростання.

**Ключові слова:** інноваційний розвиток, людський розвиток, регіональна економічна політика, методологія управління проектами у сфері регіонального розвитку, органи публічної влади.

В статтю углублены теоретико-практические аспекты обеспечения инновацион-

ного и человеческого развития как основы реализации региональной экономической политики. Проведен основательный анализ осуществления инновационной деятельности и использования человеческого капитала на примере Харьковского региона. Для повышения уровня экономического развития региона основные усилия органов публичной власти нужно сосредоточить на инновационном и человеческом развитии региона путем совершенствования финансовых, нормативно-правовых и образовательных механизмов его регулирования на основе проведения действенной экономической политики. Обоснованы направления реализации такой региональной экономической политики, которая позволит повысить уровень развития экономики Украины и уровень общественного благосостояния. При этом использование методологии управления проектами позволит обеспечить инновационное и человеческое развитие региона, а также повысить его экономический рост.

**Ключевые слова:** инновационное развитие, человеческое развитие, региональная экономическая политика, методология управления проектами в сфере регионального развития, органы публичной власти.

УДК 332.13:330

**Аведян Л.Й.**

к.е.н., доцент,  
доцент кафедри державного  
управління, публічного адміністрування  
та регіональної економіки  
Харківський національний економічний  
університет імені Семена Кузнеця

*The article deals with theoretical and practical aspects of providing of innovative and human development as the basis of realization of regional economic policy. For this purpose, the article provides a thorough analysis of the main indicators of the implementation and financing of innovation activities, the formation and use of human capital in the regions of Ukraine on the example of the Kharkov region, and also identified the reserves for improving the main processes of providing innovative and human development on the meso level. In the context of improving the system of ensuring innovation and human development, the author justifies the implementation of an effective regional economic policy, through which it is possible to improve the level of development of the Ukrainian economy and the level of its social well-being. The author also stresses that in order to increase the level of economic development of the region, the main efforts of state authorities and local self-government bodies should be focused on the comprehensive development of the innovation-investment and human potential of the region by improving both the financial, regulatory and educational mechanisms for its regulation by means of conducting effective regional economic policy. This can be achieved through: development and implementation of state and regional programs aimed at supporting the scientific, technological and intellectual potential of the region; conducting of continuous professional training and professional development of personnel of enterprises, public authorities using modern forms and methods of vocational training; use of scientific achievements for timely restoration and modernization of equipment of enterprises in the region (stimulation at the regulatory-legislative level); more efficient use of budget funds on the basis of application of methodology of project management. All this will ensure the systematic integration of the efforts of the authorities to increase the effectiveness of not only regional economic policy, but also strategic management of the development of the regions of the country.*

**Key words:** innovative development, human development, regional economic policy, methodology of project management in the field of regional development, public authorities.

**Постановка проблеми.** Основою соціально-економічного розвитку будь-якої країни є, з одного боку, ефективний розвиток вітчизняного господарського комплексу шляхом прискорення темпів впровадження й комерціалізації інновацій, а з іншого боку, розвиток людського капіталу. При

цьому розвиток регіональних господарських комплексів є підґрунтям забезпечення сталого розвитку господарського комплексу країни за рахунок того, що на рівні регіону відбуваються першопочаткове акумулювання та розподіл людського, інтелектуального й соціального капіталів, природ-

них, матеріально-технічних, фінансово-кредитних та інших ресурсів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Окремі теоретико-методологічні та практичні аспекти інноваційного розвитку держави та її регіонів висвітлювалися вітчизняними й зарубіжними ученими, зокрема І. Дегтярьовою, Ю. Карповою, М. Петришиною, С. Поповим, А. Пригожиним [1–5]. Теоретичні аспекти формування та функціонування системи забезпечення людського розвитку країни та регіонів досліджувалися в працях відомих зарубіжних та вітчизняних учених, таких як В. Антонюк, Г. Беккер, Е. Лібанова, Л. Семів, Т. Шульц [6–10]. Водночас теоретичні та практичні аспекти забезпечення інноваційного та людського розвитку як основи реалізації дієвої регіональної економічної політики поки що комплексно не досліджувались. Крім того, сьогодні ні вітчизняна, ні зарубіжна теорія ще не дає достатніх відповідей щодо конкретних інструментів інноваційного та людського розвитку регіону, а також відповідної регіональної економічної політики. Усе вищезазначене обґрунтовує мету наукового дослідження.

**Постановка завдання.** Метою дослідження є визначення теоретико-практичних аспектів забезпечення інноваційного та людського розвитку регіону, обґрунтування напрямів реалізації повноцінної регіональної економічної політики, за допомогою якої можна підвищити рівень розвитку економіки України та рівень суспільного добробуту.

**Виклад основного матеріалу дослідження.**

Одним з пріоритетних завдань публічного управління є регулювання соціально-економічного розвитку регіонів за допомогою регіональної економічної політики, яка має забезпечити економічну, політичну та адміністративну стабільність держави загалом та постійно зростаючий життєвий рівень населення на підставі ефективного використання місцевих ресурсів зокрема. Збільшення темпів зростання економіки України разом з результативною регіональною політикою може забезпечити збалансований соціально-економічний розвиток регіонів. Це потребує використання якісно нового підходу до регулювання процесів реалізації регіональної політики, метою якої має бути забезпечення регіональної безпеки України. За таких умов особливу увагу слід зосередити на постійному контролі та аналізі інноваційно-інвестиційного та людського розвитку в регіоні, який має бути безперервним, своєчасним та достовірним.

Інноваційно-інвестиційний потенціал розвитку регіону має ключову роль, сутність якої полягає у здійсненні наукового забезпечення соціально-економічного та науково-технічного розвитку регіону. Зміст інноваційно-інвестиційної діяльності регіонів визначається їх наявним інноваційним потенціалом, інвестиційною привабливістю, а також фінансовими ресурсами, які відіграють роль важливого

фактору розвитку. Інноваційно-інвестиційна діяльність регіону має розглядатися, з одного боку, як цілеспрямований процес забезпечення таких ситуаційних змін, які супроводжуються прискоренням бажаних структурно-технологічних зрушень, формуванням інвестування територіальних структур, створенням умов людського розвитку та забезпеченням прогресивного розвитку регіону загалом на науково обґрунтованій основі, а з іншого боку, як пошук методів, способів, форм та засобів ефективного залучення територіального потенціалу задля забезпечення інноваційного процесу, створення передумов формування регіональної інноваційної системи з максимальним використанням інтелектуального потенціалу регіону. Отже, інноваційний розвиток перетворився за сучасних умов на один з найважливіших факторів не тільки конкурентоспроможності економіки країни та її регіонів, але й соціально-економічного розвитку, вдосконалення інституційного середовища економіки та задоволення потреб споживачів.

Як відомо, роль інтелектуальної власності у світі невпинно зростає передусім завдяки стрімкому технічному прогресу. Це надає все більшій цінності знанням, які складають основу нових нематеріальних активів, підвищує затребуваність прав інтелектуальної власності та увагу, яку слід приділяти питанням цієї сфери з боку урядових структур та бізнес-структур. Отже, доцільно здійснити аналізування показників, що відображають інноваційно-інвестиційну активність, а також рівень фінансування науки й освіти у регіонах країни.

Для потреб інноваційного розвитку країни та її регіонів особливо важливу роль відіграють освіта та наука, які є конструктивною ланкою в системі трьох головних складових інноваційної економіки «наука – освіта – виробництво». У такому поєднанні освітній потенціал є одночасно й джерелом поповнення науки кадрами, й головним фактором оволодіння робочою силою сучасними знаннями, необхідними для забезпечення економічного, соціального та культурного розвитку суспільства на підставі використання передових досягнень науки, технологій, інновацій. При цьому необхідно враховувати, що для ефективної реалізації наукою своєї інноваційної функції, тобто для створення комерційно завершених інновацій, фінансування науки у ВВП має бути не нижчим 1,7%. Критичним рівнем, необхідним для виживання науки, є 0,9% ВВП, адже тільки після цього порогу починається економічний ефект від науки. Якщо взяти до уваги розраховані частки видатків, пов'язаних з наукою в обсязі ВВП України за 2015–2018 рр., то можна підтвердити недостатньо ефективну реалізацію вітчизняною наукою своєї інноваційної функції, адже у 2015 р. ця частка склала 0,25%, у 2016 р. – 0,22%, у 2017–2018 рр. – 0,23%. Водночас частка обсягу витрат на виконання науково-дослідних

робіт у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції (3,25%), Австрії (3,09%), Німеччині (2,94%), Данії (2,87%), Фінляндії (2,75%); меншою – у Латвії, Кіпрі та Мальті (від 0,43% до 0,61%) [11].

Для України та її регіонів проблема полягає не тільки в необхідності збільшення інвестицій у науку (середній рівень у світі становить 2% ВВП), але й у забезпеченні більш раціональної структури диверсифікації джерел фінансування наукової діяльності та ефективної віддачі від вкладень у науку. Вибір та активна реалізація пріоритетів інноваційного розвитку України повинні базуватись на світових стратегічних критеріях та механізмах підвищення конкурентоспроможності економіки на світовому та внутрішньому ринках. Ці завдання мають вирішуватися системно й одночасно освітою, наукою, підприємництвом.

Згідно з даними щорічного звіту про інноваційний розвиток країн світу «Глобальний інноваційний індекс 2017» Україна займала найвищу позицію за останні 7 років, а саме 50 місце серед 127 країн світу, випередивши Таїланд та опинившись позаду Чорногорії та Катару. У групі за рівнем доходів нижче середнього Україна посідала 2 місце після В'єтнаму, обійшовши Монголію, Молдову, Вірменію та Індію. Найбільш інноваційними країнами у 2017 р. стали Швейцарія, Швеція, Нідерланди, США й Великобританія. Під час оцінювання інноваційного розвитку експерти базувались на двох основних аспектах, таких як вхідні інноваційні фактори та інноваційний результат. Отже, країни, які знайшли баланс між цими показниками, отримали найкращі результати [12].

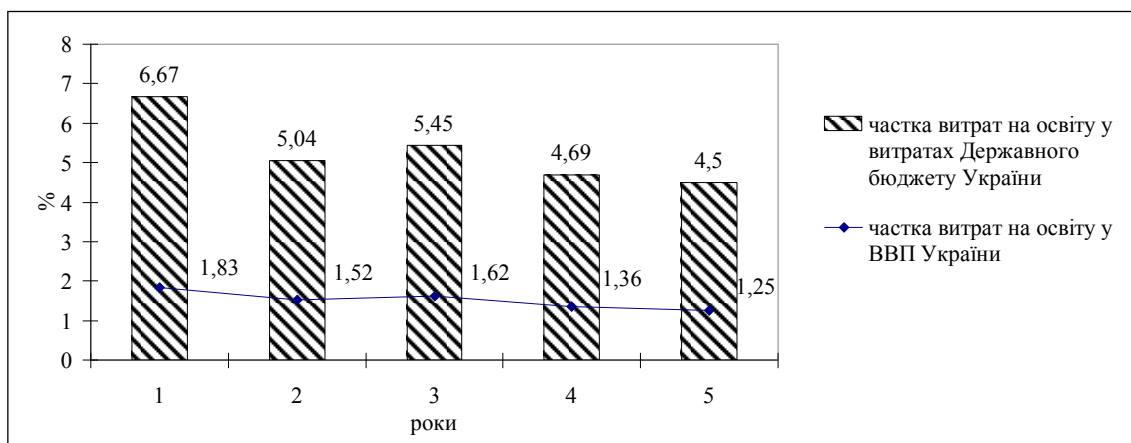
У 2018 р. в рейтингу найбільш інноваційних країн світу Україна покращила результат попереднього року на 7 позицій, посівши 43 місце серед 126 країн світу. Серед країн – лідерів у сфері інновацій у 2018 р. слід відзначити Нідерланди, Швецію, Великобританію, Сінгапур та США [12]. Відповідно до індексу інноваційного розвитку, представленого агентством «Bloomberg» у 2018 р., Україна посідала 46 місце серед 50 досліджуваних країн. При цьому Україна виявилась найгіршою за продуктивністю праці (50 місце), що свідчить про низький рівень застосовуваних технологій та виробництво товарів з низькою доданою вартістю, а також потрапила до трійки аутсайдерів за технологічними можливостями (48 місце). Водночас вона зберігала високе 21 місце за ефективністю вищої освіти та 27 місце за патентною активністю, тобто мала потенціал до розвитку. Незважаючи на вищезазначене й виходячи з результатів аналізу стану інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні за 2017 р., можемо побачити, що у 2017 р. порівняно з 2016 р. цей показник в Україні зменшився за рахунок ско-

рочення державних витрат на освіту (18 місце у 2016 р., 22 місце у 2017 р.) та науку. За підіндексом «людський капітал» у 2017 р. Україна опинилась на 41 місці проти 40 місця у 2016 р. Фактором, який стримує інноваційний розвиток, визнано низький рівень R&D-витрат (54 місце у 2017 р.), що обумовлює пошук інших джерел фінансування та міграцію науковців за межі України [11].

Аналіз витрат на освіту у Державному бюджеті України за 2014–2018 рр. дав змогу визначити їх частку у загальних витратах бюджету країни, а також у загальному обсязі ВВП. Це дало змогу визначити тенденції скорочення частки витрат на освіту у загальних витратах бюджету України з 6,67% у 2014 р. до 4,5% у 2018 р., тобто на 2,17%. Водночас також спостерігалось скорочення частки витрат на освіту у загальному обсязі ВВП, а саме стабільне скорочення з 1,83% у 2014 р. до 1,25% у 2018 р., за винятком 2016 р., коли спостерігалось деяке збільшення (1,62%). Отже, за цей період скорочення частки витрат на освіту у загальному обсязі ВВП склало 0,58% (рис. 1).

Слід зазначити, що інноваційний розвиток означає, що інновації стосуються не лише створення та впровадження нових технологій, але й «інноваційного» ставлення до людини. Саме люди з відповідною освітою, кваліфікацією та досвідом визначають межі й можливості технологічної, економічної та соціальної модернізації суспільства, тому основою розвитку вітчизняної інноваційної конкурентоспроможності повинен стати розвиток людського капіталу. Його ефективна реалізація є головною конкурентною перевагою, оскільки від розвитку людського капіталу залежать такі важливі параметри реалізації економічної політики на всіх рівнях, як темпи науково-технічного прогресу, організація й культура праці, її продуктивність. У постіндустріальній економіці вкладення в розвиток людського капіталу виявляються найефективнішими порівняно з усіма іншими напрямками та сферами їх використання.

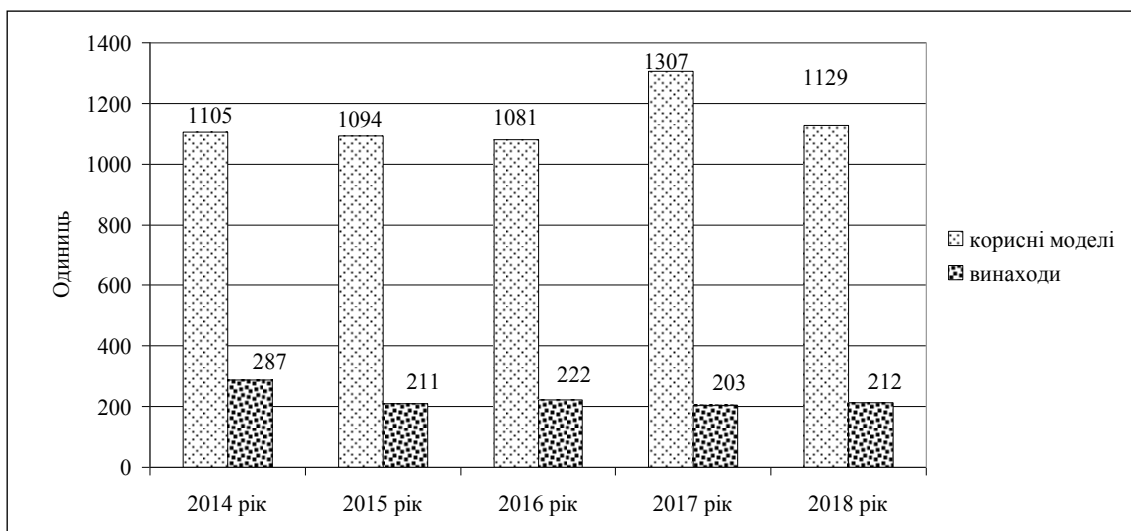
Зазначимо, що важливим сектором вирішення ключових питань розвитку національного господарського комплексу є Харківський регіон, оскільки цей регіон є важливим культурним, транспортним, а також науковим та індустріальним регіоном країни, має потужний інноваційно-інвестиційний та людський потенціал. У регіоні функціонує значна кількість перспективних інноваційно активних підприємств, діють наукові заклади та технопарки, де розробляються сучасні й унікальні інноваційні дослідження. У 2016–2017 рр. регіон посідав 2 місце за кількістю розташованих наукових організацій та установ (16,46%, 15,5% відповідно від загальної їх кількості в Україні) та за кількістю працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (16,83%, 15,75% відповідно від загальної їх кількості) [11].



**Рис. 1. Динаміка витрат на освіту в Україні за 2014–2018 рр.**

Умовні позначення: 1 – 2014 р.; 2 – 2015 р.; 3 – 2016 р.; 4 – 2017 р.; 5 – 2018 р.

Джерело: побудовано на основі даних джерел [11; 13]



**Рис. 2. Динаміка кількості патентів на винаходи й корисні моделі на ім'я національних власників за категоріями об'єктів у Харківському регіоні у 2014–2018 рр.**

Джерело: побудовано за даними джерела [14]

Рейтинг інноваційної активності промислових підприємств у регіонах України за 2013–2017 рр., який був побудований за даними обласних управлінь статистики та Державної служби статистики України, свідчить про те, що Харківський регіон посідав стійке друге місце після Київського регіону [11]. Отже, можна відзначити досить високий рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання в регіоні. Однак якщо аналізувати розподіл загальної кількості отриманих патентів на винаходи та корисні моделі на ім'я національних заявників в регіональному розрізі за 2018 р., то можна виявити зниження інноваційної активності в регіонах України, зокрема в Харківському регіоні. Незважаючи на те, що за 2018 р. у Харківському регіоні була зареєстрована найбільша кількість патентів на ім'я заявників (1 341 патент, або 13,86% від загальної

їх кількості в Україні) після м. Києва (2 779 патентів, або 28,73% від загальної їх кількості в Україні), порівняно з 2017 р. кількість отриманих патентів на винаходи та корисні моделі в регіоні зменшилась на 11,19%, а порівняно з 2014 р. – на 3,66%. Якщо порівнювати зазначені дані протягом 2014–2018 рр., слід також сказати про стрибкоподібну зміну кількості отриманих патентів на винаходи й корисні моделі на ім'я національних власників за всіма регіонами України, зокрема в Харківському регіоні (у 2014 р. зареєстровано 1 392 патенти, у 2015 р. – 1 305 патентів, у 2016 р. – 1 303 патенти, у 2017 р. – 1 510 патентів, у 2018 р. – 1 341 патенти) [14]. Динаміка кількості патентів на винаходи та корисні моделі на ім'я національних власників за категоріями об'єктів у Харківському регіоні у 2014–2018 рр. наведена на рис. 2.



Як відомо, залучення інвестицій сприяє розширенню мережі наукових закладів, запровадженню передових технологій на підприємствах, забезпечує можливість використання сучасних науково-технічних розробок, дає змогу більш ефективно використовувати наявні ресурси регіону, що виводить економічний стан регіону й країни загалом на якісно новий рівень.

Ґрунтуючись на даних Державної служби статистики України, можемо сказати, що за обсягом прямих іноземних інвестицій серед усіх регіонів України за 2013–2018 рр. Харківський регіон з 2013 р. по 2015 р. посідав стійке 4 місце, у 2015–2016 рр. – 5 місце, а вже з 2017 р. входив тільки в десятку найбільш інвестиційно привабливих регіонів України [11]. Отже, стійкі провідні позиції за обсягом прямих іноземних інвестицій серед регіонів країни Харківський регіон почав втрачати. Це може бути пов'язане частково зі складною ситуацією на сході країни, а також з недосконалим податковим законодавством і нормативно-правовим забезпеченням процесу регулювання діяльності іноземних інвесторів у країні.

Як показав аналіз виробничої діяльності підприємств м. Харкова, підприємства об'єктивно зацікавлені в участі іноземних партнерів під час формування цілісних концернів та транснаціональних корпорацій у таких галузях виробництва, де вітчизняна продукція вже сьогодні відповідає світовому рівню, а також використанні резервів захисту для вирішення проблем реструктуризації підприємств сільськогосподарського машинобудування й радіоелектронної промисловості. При цьому шляхи зменшення власних витрат мають базуватись на збереженні наявного ефективного попиту роботи, а також на впровадженні новітніх ресурсозберігаючих технологій. Так, враховуючи економічну доцільність, керівництво підприємств має переглянути тижневий режим роботи своїх підприємств з можливим переводом окремих виробництв у двохчи трьохзмінний робочий день. Однак слід зазначити, що необхідно коригувати можливі зміни з маркетинговими дослідженнями щодо оцінювання попиту на ринку, періодів сезонності на продукцію тощо. Водночас слід також звернути увагу на ефективне використання інтелектуального потенціалу персоналу підприємств. Так, доцільним може стати освоєння працівниками підприємства суміжних професій та їх використання у виробничому процесі, впровадження в господарську діяльність підприємств сучасних методів професійного навчання й регулярного підвищення кваліфікації персоналу. Крім того, актуальним є зниження енергоємності та матеріаломісткості виробництва, а також активне технічне переоснащення виробництва на базі впровадження нових технологій, інноваційних проривів задля забезпечення помітних зрушень у якості та конкурентоспроможності

продукції, що випускається в регіоні. Результатом цих заходів стане сприяння нарощуванню питомої ваги випуску продукції, що відповідає світовим стандартам, а європейський ринок стане відкритим для якісних конкурентоспроможних українських товарів. Окремим питанням в період газової кризи в Україні, коли держава має вирішувати гострі проблеми нестачі паливних ресурсів та граничного морального й фізичного старіння енергетичного обладнання котельнь та електричних станцій, є вжиття в Харківському регіоні системних заходів енергозбереження в усіх видах економічної діяльності незалежно від форм власності суб'єктів господарювання. Особливо значущим заходом щодо економії фінансових коштів для окремих промислових підприємств може стати, наприклад, застосування вискоєфективних водогрійних та опалювальних котлів на низькокалорійних видах палива (торфобрикетах, відходах лісового господарства й сільськогосподарського виробництва).

За результатами проведеного аналізу систем забезпечення людського розвитку в регіонах України щодо значень індексу регіонального людського розвитку Харківський регіон протягом 2013–2015 рр. посідав провідні місця (у 2013–2015 рр. – 1 місце), у 2016 р. – 5 місце, у 2017 р. – 4 місце. Якщо взяти розраховані значення цього індексу за Харківським регіоном за 2013–2017 рр., то за блоком «Освіта» регіон посідав 1 місце (2014 р. та 2017 р.) та 2 місце (2013 р., 2015 р. та 2016 р.) [15]. Отже, у Харківському регіоні досить високий освітній потенціал, що обов'язково повинне сприяти стійкому соціально-економічному розвитку регіону й країни загалом. Однак через зменшення обсягу фінансування освіти у витратах бюджету Харківського регіону ситуація дедалі погіршувалась. Так, якщо у 2014 р. питома вага витрат на освіту в бюджеті регіону складала 12,22%, то у 2017 р. вона складала вже 8,69%, тобто скорочення становило 3,53%, а у 2018 р. – 10,19% (збільшення на 1,5% порівняно з 2017 р., та скорочення на 2,03% порівняно з 2014 р.). Водночас за останні три роки в регіоні спостерігалось збільшення обсягу фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень та розробок: у 2015 р. витрати склали 1 920,62 млн. грн. (17,46% від загального обсягу, 2 місце після м. Києва (49,59% від загального обсягу)), у 2016 р. – 2 063,16 млн. грн. (17,89% від загального обсягу, 2 місце після м. Києва (43,29% від загального обсягу)), а у 2017 р. – 2 399,42 млн. грн. (17,93% від загального обсягу, 2 місце після м. Києва (42,33% від загального обсягу)) (розраховано на основі джерела [11]). Отже, отримані в процесі аналізуванні дані свідчать про слабке регіональне управління й досить низькі темпи розвитку ринку інноваційної продукції та інфраструктури інноваційної діяльності, незва-

жаючи на стрімкі темпи фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень та розробок у Харківському регіоні. Виходячи з вищезазначеного, можемо сказати, що внутрішні інтелектуальні й інноваційні резерви Харківського регіону спроможні вивести його зі скрутного становища за умови виваженої та дієвої регіональної економічної політики, а також використання методології управління проектами, яка може застосовуватись як для вирішення окремих важливих проблем регіонального розвитку, так і для стратегічного управління розвитком регіонів України. Сучасна методологія управління проектами дає можливість точно визначити якісні та кількісні результати виконання відповідних проектів і програм, строки їх реалізації, виконавців, обсяги й джерела фінансування, механізм реалізації, а також не допустити перевищення витрат бюджетних коштів завдяки систематизації та структуризації проектного процесу. Отже, управління проектами у сфері регіонального розвитку слід розглядати як процес інституалізації у програмно-цільовий формат втручання органів влади у суспільне життя для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з регіональним розвитком. Застосовування методології управління проектами у сфері регіонального розвитку обумовлене також тим, що для сучасної діяльності зі створення та реалізації проектів і програм характерне існування низки негативних проблемних аспектів, які роблять неможливим ефективне використання найкращих ідей у сфері соціально-економічного розвитку регіонів. Серед таких негативних аспектів слід виділити невизначені стратегічні межі проекту; поверхневий аналіз ситуації, що не встановлює причинно-наслідкові зв'язки; наявність планування, що орієнтоване не на досягнення цілей та результатів, а на вжиття проектних заходів; неможливість перевірити ефект від виконання проекту; приділення основної уваги тільки фінансовим ресурсам; короткострокове бачення; неточність проектної документації. Ці негативні аспекти підкріплюються також наявністю типових помилок, яких припускаються розробники програм та проектів, таких як недостатня аргументованість проблем, що визначаються в загальному вигляді; відсутність чіткого розмежування між проблемою, причинами та симптомами проблеми; відсутність чіткого визначення й опису цільової групи проекту; відсутність дослідження того, чи існує попередній досвід вирішення аналогічної проблеми в інших містах, регіонах або за кордоном; відсутність прогнозу наслідків розв'язання проблеми; недостатня структурованість мети проекту; відсутність логічного зв'язку між проблемою, метою, цілями та завданнями програми або проекту (має місце опис проблеми, а формулювання мети, цілей та завдань здійснюється так, що не дає змогу вирішити цю проблему, а стосується іншої проблеми,

яка в цьому програмно-цільовому документі не розглядається); недостатня конкретизація цілей та завдань програми або проекту, через що їх неможливо виміряти, а також оцінити реальність їх досягнення; не відображення цілями користі, що отримується від реалізації проекту; незапланований моніторинг й оцінювання програм і проектів, відсутність індикаторів оцінювання; відсутність аналізу можливих загроз та ризиків невиконання проекту; загальний та незрозумілий опис результатів проекту, які очікується отримати після його виконання. Отже, методологія управління проектами на мезорівні дасть змогу чітко визначити мету, цілі, завдання, результати проекту, мінімізуючи ризики, а також передбачає відповідність місцевих, регіональних стратегічних пріоритетів стратегії ЄС; глибокий аналіз проблем, що вирішуються за допомогою проекту чи програми; планування проектної діяльності, орієнтоване на головну мету; формулювання результату, який можна легко виміряти; постійну увагу до якості проекту; зосередження на тривалому ефекті від проекту.

**Висновки з проведеного дослідження.** Обґрунтовано, що розвиток регіону за сценарієм інновацій та стійкого людського розвитку передбачає зорієнтованість на інноваційній діяльності та розвиток високотехнологічних галузей. Основними чинниками розвитку повинні стати активна регіональна політика підтримання інновацій та зростання ролі науки у формуванні відповідного бізнесового та інвестиційного середовища, а також розвиток інтелектуального потенціалу регіону. Визначено, що для більш повного використання наявних ресурсів регіону, підвищення економічного розвитку та забезпечення його конкурентоспроможності першочерговим та невідкладним завданням є усвідомлення важливості управління інноваційно-інвестиційними та інтелектуальними ресурсами, а також використання методології управління проектами у сфері регіонального розвитку, що забезпечить системну інтеграцію та підвищення результативності реалізації регіональної економічної політики й стратегічного управління розвитком регіонів України. Важливим напрямом здійснення цього процесу є формування й ефективне використання інтелектуального, людського та соціального капіталу на мезорівні. Це може бути досягнуте за рахунок розроблення та впровадження державних та регіональних програм, що спрямовані на підтримку наукового-технічного й інтелектуального потенціалу регіону; проведення безперервного професійного навчання й підвищення кваліфікації персоналу підприємств, органів публічної влади із застосуванням сучасних форм та методів професійного навчання (тренінгових технологій, методів SMART-навчання тощо); використання наукових досягнень, щоби підтримувати технології на передовому рівні й своє-

часно відновлювати та модернізувати обладнання підприємств на території регіону (стимулювання на нормативно-законодавчому рівні); більш ефективного використання бюджетних коштів на основі запровадження проектного підходу (розроблення регіональних проектів для отримання грантів тощо). Наголошено на тому, що для забезпечення ефективного регіонального управління та збільшення темпів інноваційного й людського розвитку України доцільно вдосконалити нормативно-правову базу здійснення інноваційної діяльності, що буде адекватною сучасним регіональним запитам, та забезпечити її безумовне виконання; посилити державне стимулювання інноваційної активності регіонів; посилити систему використання лізингу й захисту прав інтелектуальної власності в інноваційній сфері; покращити взаємозв'язок між наукою та виробництвом; збалансувати попит і пропозицію на інноваційні розробки; створити сприятливі умови та можливості для саморозвитку громадян, реалізації їх професійно-кваліфікаційного потенціалу тощо. Отже, основні зусилля органів влади повинні бути зосереджені на всебічному розвитку інноваційно-інвестиційного та людського потенціалу регіону на підставі вдосконалення як фінансових, нормативно-правових, так і освітніх механізмів його регулювання засобами проведення ефективної регіональної економічної політики.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дегтярьова І. Зарубіжний досвід інституційної підтримки інновацій державного і муніципального управління. *Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 29 травня 2015 р.). Київ : НАДУ, 2015. С. 8–10.
2. Карпова Ю. Інновації, інтелект, освіта : монографія. Москва : МГАУ, 1998. 305 с.
3. Петришина М. Загальні засади запровадження інноваційної моделі розвитку української держави: муніципальний аспект. *Право та інновації*. 2013. № 4. С. 15–26 URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Petryshyna.pdf> (дата звернення: 18.04.2019).
4. Попов С. Державно-управлінські нововведення: теорія, методологія, практика : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2014. 296 с.
5. Пригожин А. Нововведення: стимули и препятствия : монографія. Москва : Политиздат, 1989. 271 с.
6. Антонюк В. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : монографія. Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2007. 348 с.
7. Becker I.G. Human Capital. Theoretical and empirical analysis with special reference to education. 3d ed. Chicago : University of Chicago Press, 1993. 390 p.

8. Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності : монографія / за ред. Е. Лібанової ; відп. за вип. О. Макарова, О. Хмелевська. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2017. 368 с.

9. Інтелектуально-інноваційний розвиток регіону в контексті євроінтеграції : монографія / наук. ред. Л.К. Семів. Львів : Інститут регіональних досліджень НАН України, 2009. 483 с.

10. Shultz T. Investment in Human Capital. New-York, 1971. 272 p.

11. Статистична інформація Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 19.04.2019).

12. Global Innovation Index. 2018. URL: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193&plang> (дата звернення: 19.04.2019).

13. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet> (дата звернення: 20.04.2019).

14. Промислова власність у цифрах // Показники діяльності Державної служби інтелектуальної власності України та Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» за 2018 р. URL: [http://www.uipv.org/i\\_upload/file/promvlasnist-2018.pdf](http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-2018.pdf) (дата звернення: 20.04.2019).

15. Human Capital Index. URL: [www.worldbank.org/en/publication/human-capital](http://www.worldbank.org/en/publication/human-capital) (дата звернення: 20.04.2019).

#### REFERENCES:

1. Dehtiarova I. (2015) Zarubizhnyi dosvid instytutsiinoi pidtrymky innovatsii derzhavnoho i munitsypalnoho upravlinnia [Foreign experience of institutional support of innovations of state and municipal administration]. *Instytutsiine zabezpechennia kadrovoi polityky u derzhavnomu upravlinni: stanovlennia ta rozvytok: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnar. uchastiu (Ukraine, Kyiv, 29 May, 2015)*. Kyiv : NADU, 2015, pp. 8–10.
2. Karpova Yu. (1998) *Innovatsii, intellekt, obrazovanie* [Innovations, intellect, education] : monohrafiia. Moscow : MGAU, 1998. 305 p. (in Russian).
3. Petryshyna M. (2013) Zahalni zasady zaprovadzhennia innovatsiinoi modeli rozvytku ukrainskoi derzhavy: munitsypalni aspekt [General principles of input of innovative model of development of the Ukrainian state: municipal aspect]. *Law and innovations*. 2013. № 4, pp. 15–26. Available at: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/Petryshyna.pdf> (accessed: 18 April 2019).
4. Popov S. (2014) *Derzhavno-upravlinski novovvedennia: teoriia, metodolohiia, praktyka* [State-administrative innovations: theory, methodology, practice] : monohrafiia. Odesa : ORIDU NADU, 2014. 296 p.
5. Prigozhin A. (1989) *Novovvedeniya: stimuly i prepyatstviya* [Innovations: stimuli and obstacles] : monografiya. Moscow : Politizdat, 1989. 271 p. (in Russian).
6. Antonuk V. *Formuvannia ta vykorystannia liudskoho kapitalu v Ukraini: sotsialno-ekonomichna otsinka ta zabezpechennia rozvytku*: monohrafiia [Formation and use of human capital in Ukraine: socio-economic

assessment and development]. Donetsk : NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky promyslovosti, 2007. 348 p.

7. Becker I.G. (1993) Human Capital. Theoretical and empirical analysis With special reference to education. 3d ed. University of Chicago Press, 1993. 390 p. (in English).

8. Liudskiy rozvytok v Ukraini: instytutsiine pidgruntia sotsialnoi vidpovidalnosti : monohrafiia [Human Development in Ukraine: An Institutional Framework for Social Responsibility] / za red. E. Libanovoi ; vidp. za vyp. O. Makarova, O. Khmelevska ; Instytut demohrafii ta sotsialnykh doslidzhen imeni M. V. Ptukhy NAN Ukrainy. Kyiv, 2017. 368 p.

9. Intelektualno-innovatsiinyi rozvytok rehionu v konteksti yevrointehratsii : monohrafiia [Intellectual and innovative development of the region in the context of European integration] / nauk. red. L. Semiv ; Instytut rehionalnykh doslidzhen NAN Ukrainy. Lviv, 2009. 483 p.

10. Shultz T. (1971) Investment in Human Capital. New-York, 1971. 272 p. (in English).

11. Statystychna informatsiia Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Statistical information of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed: 19 April 2019).

12. Global Innovation Index (2018). Available at: <http://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4193&plang> (accessed: 19 April 2019).

13. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet> (accessed: 20 April 2019).

14. Promyslova vlasnist u tsyfrakh // Pokaznyky diialnosti Derzhavnoi sluzhby intelektualnoi vlasnosti Ukrainy ta Derzhavnoho pidpriemstva "Ukrainskyi instytut intelektualnoi vlasnosti" za 2018 rik [Industrial Property in numbers]. Available at: [http://www.uipv.org/i\\_upload/file/promvlasnist-2018.pdf](http://www.uipv.org/i_upload/file/promvlasnist-2018.pdf) (accessed: 20 April 2019).

15. Human Capital Index (2018). Available at: [www.worldbank.org/en/publication/human-capital](http://www.worldbank.org/en/publication/human-capital) (accessed: 20 April 2019).



**Avedyan Lyudmyla**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,  
Senior Lecturer at Department of State Governance,  
Public Administration and Regional Economy Department  
Simon Kuznets Kharkov National University of Economics

### THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF PROVIDING INNOVATION AND HUMAN DEVELOPMENT AS BASIS FOR IMPLEMENTATION OF REGIONAL ECONOMIC POLICY

**The purpose of the article.** The purpose of the study is to determine the theoretical and practical aspects of providing innovative and human development of the region, as well as substantiation of the directions of realization of a full-fledged regional economic policy, with the help of which it is possible to increase the level of development of the Ukrainian economy and the level of social welfare.

**Methodology.** The research is based on the fundamental knowledge in the field of innovative and human development at the regional level, as well as on the results of a thorough analysis of the development and use of innovative and human potential of the regions of Ukraine on the example of the Kharkov region.

**Results.** The author describes and deepens the theoretical and practical aspects of ensuring innovation and human development as the basis for the implementation of regional economic policy. The thesis analyzes the main indicators of implementation and financing of innovation activity, as well as indicators of the formation and use of human capital in the regions of Ukraine, for example, of the Kharkov region over the past 5 years. As a result of the calculations, modern trends in the innovation and human development of the Kharkov region were identified, as well as reserves of improvement of the main processes of this development on the meso level. In the context of improving the system of providing innovative and human development, the author justified the implementation of effective regional economic policy, which can help to improve the level of development of the Ukrainian economy and the level of public welfare. An important direction in this process is the formation and efficient use of intellectual, human and social capital at the regional level. This can be achieved through: development and implementation of state and regional programs aimed at supporting the scientific, technological and intellectual potential of the region; conducting continuous professional training and professional development of the personnel of enterprises (organizations, institutions), public authorities using modern forms and methods of vocational training (training technologies, methods of SMART-training, etc.); use of scientific achievements in order to maintain technology at an advanced level and to timely restore and modernize the equipment of enterprises (organizations, institutions) in the region (stimulation at the regulatory-legislative level); more efficient use of budget funds by introducing a methodology for project management (development of regional projects for grants, etc.).

The author stresses that in order to increase the level of economic development of the region, the main efforts of the public authorities on the meso level should focus on the comprehensive development of the innovation-investment and human potential of the region by improving both the financial, regulatory and educational mechanisms for its regulation by means of conducting effective regional economic politics. It is determined that project management in the process of implementation of regional economic policy should be considered as an institutionalization process in the program-target format of interference of public authorities in public life for the effective resolution of problems related to regional development. It is proved that the methodology of project management should be used both for solving certain important problems of regional development and for strategic management of the development of regions of Ukraine.

**Practical implications.** The research substantiates the directions and tools of rational use of available resources of the region (production, innovation-investment, intellectual, etc.) for the implementation of a full-fledged regional economic policy. The use of the methodology of project management in the field of regional development for the provision of innovative and human development of the region and, as a consequence, to increase its economic development and competitiveness are proposed. All this will allow for a synergistic effect in the implementation of regional economic policy to increase the level of development of the Ukrainian economy and its social well-being.